

NEDERL. NAT. BUREAU VOOR ANTHROPOLOGIE

*Praehistorische Cursus georganiseerd door
het Nederlandsch Nationaal Bureau voor
Anthropologie te Amsterdam van Maandag
25 Januari tot en met Vrijdag 5 Februari 1926.*

L.S.

Het „Nederlandsch Nationaal Bureau voor Anthropologie” organiseerde in den aanvang van 1924 een anthropologischen cursus en in Januari 1925 een serie voordrachten op het gebied der sociologie voor de leden van het Bureau, studenten en andere belangstellenden, welke beide zeer druk bezocht werden en veel belangstelling wekten.

Aangemoedigd door dit succes heeft het bestuur besloten ditmaal een cursus te organiseeren over *praehistorie*.

De zeer belangrijke vondsten en onderzoekingen uit den laatsten tijd, zoowel van cultuur- als van lichamelijke overblijfselen van praehistorische menschen, hebben niet nagelaten de belangstelling voor de praehistorie in ruimen kring gaande te maken.

De nieuwe vondsten en onderzoekingen zijn echter volstrekt niet beperkt gebleven tot Europa, maar betreffen evenzeer belangrijke oude cultuurcentra daarbuiten b.v. in verschillende gebieden van Azië, in Afrika en in Amerika. Daardoor werden nieuwe gezichtspunten geopend nopens gewichtige problemen betreffende afstamming en bakermat der menschheid zoomede nopens de verspreiding van ras-sen en volken.

Dit feit heeft het Bestuur aanleiding gegeven voor dezen cursus niet alleen te trachten een overzicht te verkrijgen van die vondsten en onderzoekingen in Europa, maar ook v.z.v. mogelijk de belangrijkste gebieden buiten Europa in de beschouwingen te betrekken.

Het Bestuur kan te dien aanzien met groote dankbaarheid constateeren, dat de meest competente praehistorici hier te lande zich beschikbaar hebben gesteld om studeerenden en verdere belangstellenden voor te lichten. Het hieronder opgenomen programma moge U daarvan overtuigen.

De organisators verwachten, dat ook deze cursus zich in een even groote deelname van de studeerenden in *alle* faculteiten en van andere belangstellenden zal mogen verheugen als dit de beide vorige jaren het geval was met den cursus in anthropologie en met de voordrachten op het gebied der sociologie.

Door bijzondere omstandigheden is het noodzakelijk geworden, wijziging te brengen in de data van den CURSUS OVER PRAEHISTORIE, zooals die in de vorige aflevering waren opgenomen.

Deze wijziging wordt hieronder aangegeven:

Programma:

1. *Maandagavond 25 Januari 1926. 8—10 uur n.m.*
Prof. Dr. A. J. P. van den Broek: „De palæolithische periode”.
2. *Dinsdagavond 26 Januari. 8—10 uur n.m.*
Prof. Dr. K. H. Bouman: „De palæolithische kunst”.

3. *Woensdagavond 27 Januari. 8—10 uur n.m.*
Dr. W. A. Mijsberg: „De lichamelijke eigenschappen van den palæolithischen mensch”.
4. *Donderdagavond 28 Januari. 8—10 uur n.m.*
Prof. Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan: „De neolithische cultuur”.
5. *Vrijdagavond 29 Januari. 8—10 uur n.m.*
Dr. A. E. van Giffen: „De steen- en bronstijd in Nederland”.
6. *Maandagavond 1 Februari. 8—10 uur n.m.*
Prof. Dr. A. W. Bijvanck: „De ijzertijd in het einde der præhistorie”.
7. *Dinsdagavond 2 Februari. 8—10 uur n.m.*
a. 8—9 uur n.m.
Prof. Dr. J. A. J. Barge: „De beteekenis van de Pithecanthropusvondst”.
b. 9—10 uur n.m.
Prof. Dr. N. J. Krom: „De præhistorische archæologie van Java en Sumatra”.
8. *Woensdagavond 3 Februari. 8—10 uur n.m.*
Prof. Dr. F. W. Frh. von Bissing: „Das vorgeschichtliche Ägypten bis zur Entstehung des alten Reichs”.
9. *Donderdagavond 4 Februari. 8—10 uur n.m.*
Prof. Dr. F. W. Frh. von Bissing: „Die ältesten Denkmäler Vorderasiens (Mesopotamien, Persien, Syrien und Palestina)”.
10. *Vrijdagavond 5 Februari. 8—10 uur n.m.*
Dr. G. van Hoorn: „Over de præhelleensche cultuur”.
Sluïting van den cursus.

Uit dit programma blijkt, dat het bestuur door de welwillende medewerking der sprekers in staat geweest is met den door velen onzer leden uitgesproken wensch, om bij volgende cursussen ook avondvoordrachten te geven, rekening te houden. Het bestuur meent hierdoor een beroep te mogen doen op de leden om door groote deelname van hunne waardeering voor deze welwillendheid te doen blijken.

De deelneming is opengesteld voor studeerenden tegen betaling van f 1.50 voor den geheelen cursus.

Voor de leden van het Bureau is de deelneming kosteloos, ook voor hen, die zich vóór den aanvang van den cursus als lid aanmelden. De contributie bedraagt f 5.— per jaar, terwijl voor de leden het tijdschrift „Mensch en Maatschappij”, waarin referaten van de gehouden voordrachten zullen worden opgenomen, tegen een abonnementsprijs van f 5.— per jaar verkrijgbaar is gesteld.

Voor andere belangstellenden, niet studeerenden en geen lid van het Bureau, worden kaarten voor dezen cursus beschikbaar gesteld voor den prijs van f 3.—

Aanmelding voor deelneming aan het Bureau van de Universiteit te Amsterdam, bij het Geografisch Seminarium der Universiteit, beide Oudemanhuispoort en bij het Ontleedkundig laboratorium der Universiteit aan de Mauritskade, waar tegen betaling van bovengenoemde bedragen kaarten zullen worden afgegeven.

De cursus wordt gegeven in het Ontleedkundig laboratorium der Universiteit van Amsterdam, Mauritskade 61.

Tramlijnen 3, 6, 9, 10, 11 en 14.

Het Bestuur van het
NEDERLANDSCHE NATIONAAL BUREAU
VOOR ANTHROPOLOGIE.

Kort verslag van het behandelde op de Bestuursvergadering van 7 November 1925.

De voorzitter geeft een kort overzicht van de stappen, die gedaan zijn, nadat de Algemeene Vergadering in 1924 het Bestuur gemachtigd had, maatregelen te treffen, om het eerstvolgende Congres van het I.I.A. in Nederland te doen plaats vinden. Daartoe werden de navolgende punten behandeld.

A. Het voorstel te Praag gedaan, dat het Congres in Nederland zou worden gehouden, werd voorwaardelijk aanvaard.

Er werd overleg gepleegd met de daarvoor in aanmerking komende personen n.m. met den Franschen Gezant in Den Haag en met den Nederlandschen Gezant Loudon te Parijs, ook met den Voorzitter v. h. I.I.A. Marin, die allen beloofden om de Nederlandsche Regeering tot steun in den vorm van een subsidie te bewegen. Hierop volgden besprekingen met den Secretaris-Generaal van het Departement van Onderwijs, Kunst en Wetenschappen. In overleg met hen werd een request aan den Minister voor f 6.000 (zes duizend) subsidie ingediend.

Bovendien heeft op ons verzoek de Raad v. h. Kon. Kol. Instituut het Gebouw gratis beschikbaar gesteld v. h. Congres, op voorwaarde dat zooveel mogelijk ook Kol. onderwerpen van practisch belang ter sprake zullen worden gebracht.

B. Organisatie Congres.

Na uitvoerige besprekingen wordt voorloopig besloten, dat de Sectie-besturen aan het secretariaat opgave zullen doen van personen in de verschillende landen, zoowel Centrale als overige landen, die uitgenoodigd zullen worden hun meening te zeggen, ten aanzien van de onderwerpen welke het meest in aanmerking komen, om in de Sectiën, als algemeen vraagstuk behandeld te worden. Bovendien zullen bepaalde personen worden uitgenoodigd in de Sectie-vergaderingen eene wetenschappelijke mededeeling te doen.

Voorts zullen de Sectiebesturen er zooveel mogelijk zorg voor dragen, dat in iedere Sectie 1 of 2 Hollanders spreken.

De leiding v. h. werk in de Sectie blijft geheel aan het Sectiebestuur, ook voor zoover betreft de regeling v. h. voorzitterschap.

Sommige onderwerpen zullen zich leenen tot vereenigde Sectievergaderingen, waar bij dan bij onderling overleg de Sectiebesturen het voorzitterschap regelen.

In beginsel wordt besloten voor iedere Sectie een keuze te doen uit de bovengenoemde onderwerpen, die de hoofdschotel v. d. besprekingen v. d. Sectie vormen.

Voor zoover betreft de excursiën zijn reeds inleidende besprekingen gehouden door Dr. v. Giffen voor eene wetenschappelijke excursie naar het Noorden van ons land, waaruit de noodzakelijkheid blijkt, dat minstens een jaar tevoren, de vergunning tot het bezichtigen van de Cultuuroverblijfselen aangevraagd wordt aan Rijk of Provincie.

Ook voor Zuid-Limburg, waar in den laatsten tijd zooveel nieuws ontdekt is, zal geruime tijd te voren met den Graaf de Geloes overleg moeten worden.

De Heer v. d. Ven verklaarde zich bereid te Arnhem inleidende besprekingen te houden voor een excursie daarheen, ter bezichtiging van het Openlucht Museum.

Voor de verdere organisatie, zoowel van deze excursies, logies en verdere faciliteiten aan de gasten, zal tijdig een Comité uit de burgerij van Amsterdam gevormd worden. Voor het gelijktijdig houden met het Congres van een bijeenkomst der Internationale Commissie voor Eugenetica, schijnt een bevredigende oplossing gevonden te zijn, waardoor de besprekingen der Sectie van Erfelijkheidsleer en die van genoemd Comité wederkeerig toegankelijk zijn.

Prof. Dr. N. J. Krom bedankte wegens drukke werkzaamheden als Voorzitter van de Sectie van Praehistorie.

Het Bestuur dankt Prof. Krom onder eerbiediging van zijn beweegredenen voor de toewijding waarmee hij zijn Sectie tot nu toe leidde. Prof. Byvanck te Leiden zal uitgenoodigd worden 't Voorzitterschap der Sectie van Praehistorie op zich te nemen.

De heer Fahrenfort heeft zich bereid verklaard op te treden als secretaris der Sectie Sociologie.

Wat betreft het tijdstip van het Congres kan nog geen bestliste mededeeling gedaan worden, gedacht wordt aan Pinksteren, Juni, of September.

Na deze Vergadering is bericht ontvangen van Mej. Dr. van Herwerden, dat Dr. Daniel de Lange zich bereid verklaard heeft het Secretariaat v. d. Sectie Erfelijkheid en Eugenetiek op zich te nemen.

19 November j.l. vergaderde te Utrecht het „Centraal Comité der samenwerkende Organisaties voor Erfelijkheidsonderzoek bij den Mensch”. Dit Comité is samengesteld uit vertegenwoordigers van vereenigingen, welke zich met erfelijkheidsonderzoek bij den mensch en eugenetiek bezig houden (Erfelijkheidscommissie van het „Nederlandsche Volk”, Algemeene Genetische Vereeniging, Nederlandsch Nationaal Bureau voor Anthropologie, Vereeniging Geneeskundig Onderzoek vóór het Huwelijk). In de Internationale Eugenetische Commissie heeft een afgevaardigde van het Centraal Comité als permanent lid zitting.

Als belangrijk punt van behandeling kwam op de vergadering ter sprake de uitnoodiging aan de Internationale Commissie, haar jaarlijksche vergadering in het jaar 1927 te Amsterdam te houden, gelijktijdig met het Congres van het „Institut international d'Anthropologie”. Besloten werd zoodanige uitnoodiging aan Major Leonard Darwin, den voorzitter der Internationale Eugenetische Commissie te zenden, met het verzoek tevens een kleine conferentie te organiseeren met eventueele voordrachten en ingezonden rapporten harer leden. De wensch wordt uitgesproken, dat er een vruchtbare wisselwerking zal zijn tusschen deze conferentie en de zittingen van de subsectie voor Erfelijkheid en Eugenetiek van het Congres.

De overige besprekingen tijdens de vergadering van het Centraal Comité waren van meer huishoudelijken aard. De secretaresse bood een verslag aan van de werkzaamheden te London op de laatste bijeenkomst der Internationale Eugenetische Commissie.

*Kort verslag der vergadering van het Ned. Nat.
Bureau voor Anthropologie, gehouden op 21
Nov. in het Koloniaal Instituut te Amsterdam.*

Prof. Kleiweg de Zwaan is verhinderd de vergadering bij te wonen. Het voorzitterschap wordt waargenomen door Prof. v. d. Broek uit Utrecht, die een kort overzicht geeft van de wijze, waarop het Bestuur zich de organisatie van het Congres in 1927 hier te lande te houden, voorstelt.

1. Ten aanzien van de te verzenden uitnoodigingen aan de verschillende landen, personen en wetenschappelijke lichamen.
2. Ten aanzien van de in de verschillende Sectiën te behandelen onderwerpen, hetgeen hij toelicht met een voorbeeld van de Sectie Physische Anthropologie van het „Institut international d'Anthropologie”.
3. Iedere Sectie geeft tijdig kennis aan het Algemeen Bestuur van de personen, die uitgenoodigd zullen worden actueele onderwerpen in te leiden.

Na een toelichting van den Secretaris die een uiteenzetting geeft van het behandelde in de Bestuursvergadering op 7 November j.l., vereenigt de vergadering zich met deze algemeene werkwijze.

De Voorzitter stelt daarna voor Prof. Byvanck te benoemen als voorzitter der Sectie Praehistorie en Archaeologie, onder dankbetuiging aan Prof. Krom, die wegens drukke ambtsbezigheden aftreedt. Mededeeling wordt verder gedaan, dat als secretarissen respectievelijk der Sectiën voor Sociologie en Erfelijkheidsleer zich bereid hebben verklaard op te treden de Heeren Fahrenfort en Daniel de Lange.

Hierna wordt het woord verleend aan Dr. Daniel de Lange over de Rehoboth-Bastaards, in voormalig Duitsch Zuid-West Afrika. Deze belangrijke voordracht wordt met groote aandacht gevolgd. De waarnemende Voorzitter dankt den spreker en vraagt hem of hij bereid is eventueele vragen uit de vergadering te beantwoorden. Aan de discussie wordt deelgenomen door Dr. Frets en den Heer Lamster. Van het gesprokene is een overzicht opgenomen op de volgende bladzijden.

DE REHOBOTHER-BASTAARDS IN VOORMALIG DUITSCH ZUID-WEST-AFRIKA.

Voordracht gehouden op de algemeene vergadering van het *Nationaal Bureau voor Anthropologie*, te Amsterdam, 21 November 1925, door Dr. Dan. de Lange Jr.

Spreker acht zich verplicht om aan de vergadering verantwoording af te leggen van het feit, dat hij, hoewel geen anthropoloog in engeren zin zijnde en Z. W. Afrika nooit bezocht hebbende, hier een voordracht komt houden over dit uit genetisch, sociologisch en koloniaal-historisch oogpunt zoo belangwekkende onderwerp. De oorzaak hiervan ligt in enkele gebeurtenissen van actueel-politiek aard, die sprekers aandacht getrokken hebben en die, naar hij meent, ook voor de leden van het Bureau van belang zijn.

3 April 1.1. kwam er in de Hollandsche bladen een alarmeerd bericht voor over een opstandige beweging der Rehobother-bastaards in Z. W. Afrika tegen het mandaat-bestuur der Z. Afrikaansche Unie, waarbij de bastaardnatie volledige autonomie geëischt en aan den Volkenbond geappelleerd zou hebben. De Zuid-Afrikaansche regeering concentreerde daarop troepen en liet vliegtuigen boven de reservatie kruisen om aan hare eischen tot volledige onderwerping kracht bij te zetten. Gezien het religieus-getinte politieke fanatisme, dat bij dergelijke gevallen in Z.-Afrika dikwijls een groote rol speelt, was het te vreezen, dat de Rehoboth's sterk in het geloof aan een bijzondere goddelijke bescherming, den ongelijken strijd aanvaardden zouden, waardoor zij binnen enkele dagen zouden zijn uitgeroeid, zooals dit b.v. eenige jaren geleden met een religieus-communistische naturellen-gemeenschap in het Noorden der Kaap-kolonie heeft plaats gehad.

Afgezien van de humanitaire zijde van dit vraagstuk, waarop spreker op een andere plaats de aandacht gevestigd heeft ¹⁾, kwam het hem voor, dat het wel op den weg lag van het Institut international d'Anthropologie om dit kruisingsexperiment op groote schaal onder menschen, waarvan de voorloopige resultaten in het klassieke onderzoek van Eugen Fischer zijn vastgelegd ²⁾, te behoeden voor een ontijdig en gewelddadig einde.

Gelukkig is echter dit optreden voorloopig overbodig gebleken. De Rehoboth's zijn zoo verstandig geweest voor de materiele overmacht te bukken en enkele dagen later (6 April) legde Herzog in het Unie-parlement de verklaring af, dat de regeering na de onderwerping naar een bevredigende oplossing der moeilijkheden streefde, dat daartoe een commissie van onderzoek ingesteld zou worden en dat hij geneigd was enkele grieven der Rehoboth's als gegrond te beschouwen. Later is er nog een bericht gekomen, dat een rechterlijk ambtenaar tot commissaris van onderzoek benoemd is. Wat precies de werkelijke of vermeende grieven der Bastaards zijn, is spreker, ook uit het officieele rapport, niet geheel duidelijk geworden, maar uit de verspreide gegevens heeft hij zich het volgende beeld van het conflict geconstrueerd:

Bij de occupatie van Z. W. Afrika, tijdens den wereldoorlog, schijnt Louis Botha aan de Rehoboth-natie, welke onder het Duitsche regiem in het genot was van een vrij groote mate van autonomie, enkele voorrechten boven de eigenlijke naturellen te hebben toegezegd, waaronder enkele beschermende bepalingen: pasvrijheid, verbod van landverkoop aan vreemdelingen, alcoholverbod behalve bij speciale licentie enz. en beloofd te hebben, dat aan dit zelfbestuur niet geraakt zou worden, zoodat zij dus hun inwendige aangelegenheden zelf zouden kunnen regelen. Spreker heeft nu den indruk gekregen, dat de regeering der Unie, als mandataris van den Volkenbond, het bestuur regelende, daarmee niet geheel rekening heeft gehouden. Kapitein, raad en magistraten zijn meer aangewezen of door de vroegere bestuurders geassumeerd, dan dat van een vrije verkiezing sprake is geweest. De overgrootste meerderheid der Rehobothers heeft deze autoriteiten niet erkend en heeft daarnaast bij vrije keuze een

¹⁾ Spreker heeft zich daartoe met vrucht in verbinding gesteld met de Society of Friends (Quakers) in Engeland en Z.-Afrika, welke sekte zich altijd ernstig voor elk humanitair streven interesseert en een vrij belangrijken invloed heeft in de Engelsche vereeniging tot bescherming van Inboorlingen.

²⁾ Die Rehobother Bastaards en das Bastardierungsproblem beim Menschen. Jena 1913. Feitelijk had het in de bedoeling gelegen, dat Fischer zelf het onderwerp zou inleiden. Deze had daartoe geen gelegenheid, maar heeft zijn collectie lichtbeelden ter beschikking gesteld, waarvoor hem hier openlijk dank wordt gezegd.

nieuw bestuur ingesteld, dat omgekeerd door den administrateur te Windhoek, Hofmeyer niet erkend is. Dit heeft weer tengevolge gehad, dat dit bestuur weigerde de algemeene maatregelen der mandaatsadministratie, b.v. het branden van het vee, te helpen uitvoeren. Ook schijnen landerijen uit de reservatie aan vreemdelingen d.w.z. niet-Rehobothers te zijn verkocht, wat veel kwaad bloed heeft gezet. Vezet tegen het uitvoeren van bepaalde maatregelen der centrale regeering werd gesteund, arrestaties werden belet en tenslotte werd de kleine politiemacht in de reservatie gedwongen naar Windhoek terug te trekken. Daarop is het militaire ingrijpen en de onvoorwaardelijke overgave der Bastaards gevolgd.

Tot goed begrip van dit alles moet men echter het ontstaan en de lange lijdens-geschiedenis der Bast aard-natie kennen, een typisch voorbeeld van de moeilijkheden en tragische conflicten, die onverbrekkelijk aan het koloniseeren en het in nauw contact brengen van volken met verschillende cultuur verbonden is.

De oorsprong der Bast aard-natie gaat terug tot het midden der 18e eeuw. Aan den rand van het betrekkelijk kleine om Kaapstad, Paarl en Stellenbosch geconcentreerde en in cultuur gebrachte gebied leefden de trekboeren, als nomaden en veehoeders in kleine gesloten gemeenschappen, waarbij zich Hottentottenfamilies aansloten. Het leven dezer groepen was aan vele gevaren blootgesteld, vooral van den kant der veeroovende Boschjesmannen, zoodat zich binnen deze groepen, een sterk saamenhoorighedsgevoel ontwikkelde, wat in vele gevallen tot een primitief communisme leidde, zich b.v. uitend in het gemeenschappelijk gebruik van weide- en jachtgronden. Blanke vrouwen trokken niet mee, zoodat er vele verbindingen en huwelijken tusschen blanke boeren en Hottentotsche vrouwen tot stand kwamen. De daaruit voortkomende kinderen werden door de blanke vaders als wettig erkend en zoo ontstond langzamerhand een vrij talrijke bast aard-bevolking.

Zoodra het geoccupeerde gebied werd uitgebreid, wat ongeveer elke 25 à 30 jaar het geval was, werden de bastaards uit hun woonplaatsen verdreven, terwijl zij toch het land min of meer bewoonbaar hadden gemaakt, putten en bronnen hadden gegraven voor mensch en dier en voor een zekere mate van veiligheid hadden gezorgd. Vele bastaards zijn op die wijze onder gegaan of wel zij zijn verdwenen in de onderste lagen der koloniale bevolking. Enkele meer vitale groepen, hoewel steeds opgejaagd door de voortwaarts dringende blanke bevolking, wisten zich evenwel te handhaven in het nieuwe gebied. Zoo bevonden zich in het midden der 19e eeuw eenige bast aard-nederzettingen in het Noorden der Kaapkolonie aan de Oranje-rivier, in de streek tusschen Steenkop, Pella en den Tuin, waarvan zich de Rheinische Missions-Gesellschaft (Evangelisch-Luthersch) het lot had aangetrokken. De zeer tendentieuze officieele Kaapsche rapporten uit dien tijd, die deze bevolking als lui en zorgeloos schetsen (hetgeen een gevolg zou zijn van hun communistische neigingen!) moeten niettemin toegeven, dat de materieele welvaart in de laatste halve eeuw merkbaar is toegenomen. De bedoeling van deze ongunstige rapporten was een voorwendsel te vinden om de bastaards wederom ten bate van de blanke boerenbevolking uit hun woonsteden te verdrijven.

In de jaren 1865—'67 heerschte in Z. Afrika een groote droogte, welke een sterke toename van het rooven en plunderen der Boschjesmannen tengevolge had, terwijl ook de blanke boeren uit de omgeving zich niet ontzagen het vee der Bastaards van de gebruikelijke weide- en drinkplaatsen te verjagen. Toen protesten bij de Kaapsche regeering niets uitwerkten en de Engelsche autoriteiten integendeel alles deden om aan den wensch der blanke boeren, nl. de verdrijving der Bastaards, tegemoet te komen, besloten deze over de Oranje-rivier nieuwe woonplaatsen te zoeken buiten het bereik van het Engelsche bestuur. De uittocht had in Juli 1868 plaats, nadat kleine troepjes tevoren op verkenning waren gezonden. Eerst concentreerde men zich te Pella en trok een paar maanden later over de Oranje-rivier. Vooraf hadden zij een stamhoofd, Hermannus v. Wijk, en een stamraad gekozen, terwijl de jonge, energieke zendeling Heidmann als geestelijk raadsman bij hen bleef en tot 1906 lief en leed met de Bast aard-natie gedeeld heeft.

Na eenige jaren van omzwervingen zette de hoofdmassa zich blijvend neder in de

verlaten zendelingspost Rehoboth, oorspronkelijk een christelijke Nama-gemeente (1870). Enkele andere troepjes bleven in Warmbad, Keetmanshoop, Groot-Fontein en Rietfontein, waar zij nog leven. Het Rehoboth-gebied vormt een ten Zuiden van Windhoek liggende hoogvlakte (± 1400 M.), welke aan de West- en Noordzijde door vrij steile bergketenen (± 2000 M.), aan de Zuidzijde door den bovenloop van de Groote Vischrivier en aan de Oostzijde door het bed van de Schaaprivier begrensd wordt. De oppervlakte bedraagt 15—20.000 K.M.², wat ongeveer overeenkomt met die van Baden. Het bevat uitstekende weidegrond en hier en daar langs de rivierbeddingen vrij goede tuingrond.

Na een tienjarige, rustige periode, waarin de nederzetting zich vrij goed ontwikkelde, werden de Rehoboth's tegen hun wil betrokken in de twisten tusschen Hottentotten en Herero's. Het landschap Rehoboth werd door beide partijen als gevechts- en fourage-terrein gebruikt. Het is dan ook begrijpelijk, dat de Bastaards de daadwerkelijke in bezitneming door het Deutsche rijk van Z. W. Afrika, (in 1893, het protectoraat was formeel in 1884 ingegaan), als een verademing gevoelden en het is niet te ontkennen, dat de Deutsche koloniale regeering t.o.v. het bastaard-probleem blijk gegeven heeft van een vrij breedden blik en dat hare houding gunstig afsteekt bij die van de Engelsche koloniale resp. Kaapsche regeering in het midden der 19e eeuw. Het bondgenootschap en de militaire hulp der Rehobother's is trouwens aan de Deutsche regeering in hare conflicten met Hottentotten en Herero's meermalen zeer te stade gekomen en vermoedelijk is de daadwerkelijke steun door de Bastaards, bij de verdediging van Z. W. Afrika, tijdens den wereldoorlog verleend, een der ongenoemde oorzaken voor de minder goede verstandhouding met het mandaat-bestuur.

Wat nu de anthropologische onderzoekingen van Fischer betreft: deze heeft terecht begrepen, dat bij deze zeer gemengde bastaard-populatie de gewone statistische methode geen zin heeft, maar dat zooveel mogelijk de gegevens der afstammingslijnen afzonderlijk verwerkt moeten worden. Van de 37 oude geslachten hebben 17—22 Hollandsche stamvaders, waarvan het meerendeel in Villiers' register¹⁾ voorkomen (2 daarvan zijn waarschijnlijk Hugenoten: Mouton en Olivier), 11 stamvaders zijn Nederduitschers (o.a. Krüger) wat ethnisch wel niet veel verschil zal maken, 2 zijn misschien Engelsch, terwijl 2 geslachtsnamen een Hottentotsch karakter dragen (Witbooi en Orlam). Deze laatsten zijn waarschijnlijk ontstaan door terugkruising van Hottentot-vaders met bastaardmoeders. Daarnaast komen 61 nieuwe geslachtsnamen voor, waarvan de dragers in de laatste halve eeuw pas in de gemeenschap zijn opgenomen. Daaronder bevinden zich, naast talrijke namen met inlandschen klank, enkele die op Hollandsche of Engelsche afkomst wijzen en vele Deutsche namen.

Van 23 geslachten heeft Fischer stamboomen kunnen vervaardigen, die meestal 5 of 6 generaties tellen en in enkele gevallen (b.v. de fam. van Wijk) zelfs op 7 of 8 generaties teruggaan. Men kan dus gerust zeggen, dat hij in vele gevallen het geslacht tot zijn uitgangspunt in het midden der 18e eeuw heeft kunnen terug vervolgen. Merkwaardig is nu, dat deze stamregisters grootendeels op mondelinge traditie berusten en de op die wijze geconstrueerde stamvaders grootendeels in Villiers' register terug te vinden zijn.

Op grond van deze uitgebreide genealogische gegevens kon Fischer zijn materiaal dadelijk in 3 groepen verdeelen: De *middelgroep* (Mitt) met evenveel blank als Hottentotsch bloed, de *Eu-groep*, welke een terugkruising met blanke vaders heeft ondergaan, terwijl de *Hot-groep* uit de omgekeerde terugkruising (bastaardman met Hottentotvrouw) is voortgekomen. Natuurlijk kan in de beide laatste gevallen het aandeel der stamrassen sterk uiteenloopen. Overigens blijkt uit dit onderzoek duidelijk, dat het rastype als zoodanig, dus een zekere combinatie van kenmerken, niet overerft, maar de afzonderlijke kenmerken ieder voor zich. Pogingen om tusschen lichaamsgrootte, neusvorm, lippen en hoofdindex, oogkleur enz. een duidelijke correlatie aan te toonen, zijn niet gelukt. Van praepotentie van het eene ras over het andere is dus geen sprake,

¹⁾ Christoffel Coetzee de Villiers. Geslachtsregister der oude Kaapsche families. Kaapstad 1893.

wel natuurlijk van dominantie van afzonderlijke kenmerken, maar deze dominante eigenschappen zijn volkomen toevallig over de beide stamrassen verdeeld. Waar praepotentie zoogenaamd door onderzoekers is geconstateerd, berust dit verschijnsel op de omstandigheid, dat enkele in 't oog vallende kenmerken van het eene ras dominant zijn. Van een aantal eigenschappen heeft Fischer kunnen nagaan, dat zij mendelen, soms was de splitsing duidelijk, maar de dominantie onzeker. De volgende lijst geeft een samenvatting van zijn analyse der erfactoren.

Eigenschap	Dominant	Recessief	Resultaat
oogkleur	donker	licht	} treedt uit getallen duidelijk te voorschijn
haarkleur	"	"	
huidskleur	blank (?)	geel	} splitsing zeker
lichaamsgrootte	groot (?)	klein (?)	
hoofdvorm	?	?	} dominantie onzeker
gelaatsindex	?	?	
index fronto-jugalis	groot	klein	} dominantie onzeker
gelaatshoogte	?	?	
jukboog breedte	?	?	} dominantie onzeker
haarvorm	golvend	glad	
	sterk krullend	zwak krullend	} dominantie onzeker
oogspleet	recht	schuin	
neusindex	laag	hoog	} dominantie onzeker
	(= smalle, hooge neus)	(= breede neus)	

In het algemeen gedraagt zich deze panmixtische bastaardbevolking, die dus in de oude geslachten de 5e tot 7e bastaardgeneratie voorstelt, wat de getallen-verhouding der afzonderlijke factoren betreft, als de F_2 -generatie. De factoren-combinatie's zullen echter, gezien het kleine aantal, waarmede men in het eerste geval werkt, sterk van elkaar kunnen afwijken.

Uit deze factoren-analyse zou men nu de homogene F_1 -generatie kunnen reconstrueeren en vergelijken met de werkelijkheid. Er bestaat echter geen betrouwbare anthropographie van de eerste bastaardgeneratie tusschen Hottentot en Europeaan. Fischer heeft alleen een zestal F_1 -bastaardkinderen kunnen onderzoeken en zijn resultaten stemmen vrij goed met de theorie overeen. Iriskleur en haarkleur zijn donker, alleen in twee gevallen is de haarkleur wat lichter, wat allicht aan dominantie-wisseling mag worden toegeschreven. Ditzelfde verschijnsel doet zich voor bij den haarvorm, waar naast het verwachte golvende of lossere kroeshaar, eenmaal glad en eenmaal dicht kroeshaar optreedt. Ook de oogspleetvorm is voor 50 % recht (behoorde 100 % te zijn) en voor 50 % scheef. De neusindex is laag en de schedelindex (76.8), vertoont het verwachte intermediaire type.

Een andere proef op de som is de terugkruising van bastaardvrouwen met Europeanen. Hierbij moeten de domineerende kenmerken van den vader steeds en de recessieve in de helft der gevallen voor den dag komen. Ook hier is het resultaat, in verband met het geringe aantal der onderzochte individuen (14) vrij gunstig te noemen. Lichte oogen en licht haar is bij 7 individuen te verwachten en treedt bij 6 op. De domineerende, blanke huidskleur komt bij 8 personen voor, terwijl het recessieve Hottentot-kenmerk, de gele huidskleur, éénmaal bij een kind optreedt (dominantie-wisseling). Glad haar bij 7 individuen te verwachten, komt bij 9 voor. Ook bij schedel-, gezichts- en neusindex vindt men de verwachte cijfers met geringe afwijkingen, terwijl de rechte oogspleet zich in dit geval als duidelijk dominant gedraagt.

De omgekeerde terugkruising kon Fischer slechts bij 3 individuen onderzoeken. Deze cijfers hebben dus weinig waarde, alleen zij vermeld, dat de dominante Hottentot-kenmerken bij alle 3 aanwezig zijn.

Als nieuwe bij de stamrassen niet waargenomen eigenschappen treden op: golvend haar en het Boschjesman-oor. Dit kan het gevolg zijn van het uitvallen eener epistatische eigenschap of doordat het betreffende kenmerk ontstaat door de samenwerking van meerdere factoren, die bij de bastaardeering gecombineerd worden.

Als men de resultaten dezer bastaardeering overziet, dan kan men deze in 't algemeen niet ongunstig noemen. De veel verbreide meening, dat de bastaard een combinatie zou zijn van de slechte eigenschappen der beide stamrassen en bij deze in vruchtbaarheid en vitaliteit zou achterstaan, blijkt in dit geval volkomen onjuist en is zeer waarschijnlijk een sociaal en geen biologisch verschijnsel. De Rehobothers bezitten een normale vruchtbaarheid, een goede lichaamsontwikkeling, een sterk weerstandsvermogen tegen vermoeienis en ziekte en een laag sterftecijfer, zelfs overtreffen zij wat grootte betreft het gemiddelde der beide stamrassen. Ook de geslachtsverhouding der geboorten is normaal; het aantal jongens overweegt maar niet in sterke mate (107,6)¹⁾. Over de geheele bevolking genomen is het cijfer der mannen 102,5, wat voor een deel met het wegtrekken of de tijdelijke afwezigheid van jonge mannen zal samenhangen.

Ook de inteelt, welke gewoonlijk als schadelijk wordt beschouwd, schijnt in dit geval weinig uitwerking te hebben gehad, wat misschien samenhangt met de sterke selectie door moeilijke levensomstandigheden in de laatste anderhalve eeuw. De vruchtbaarheid bleek zelfs het geringste bij enkele gezinnen, waar geen inteelt kon worden aangetoond. Ook het aantal zwakzinnigen resp. krankzinnigen is uitermate gering nl. 5, dat is nog geen 2‰. Deze mengbevolking staat gemiddeld wat intellectuele capaciteiten betreft, boven de Hottentotten- en Kafferbevolking, terwijl zij door haar inslag van inlandsch bloed beter aan de natuurlijke omstandigheden van hun woongebied zijn aangepast dan de raszuivere blanken. Hoewel de tendentieuze berichten over hun luiheid en ongebondenheid zonder twijfel onjuist zijn, bezitten zij die zekere goedmoedige zorgeloosheid, welke hen meer geschikt maakt voor veeteelt, kleine handel en vrachtrijderij, dan voor landbouw en geschoold handwerk. Zij bezitten een zekeren primitieven, artistieken aanleg, welke helaas door de Europeesche wanproducten bedorven wordt en zijn verzot op dansen en muziek, en helaas ook op alcoholische dranken, zoodat het alcoholverbod, al wordt het natuurlijk ontdoken, voor het heil der Bastaard-natie van groot gewicht moet worden geacht. Leidende figuren van beteekenis hebben zij nog niet voortgebracht, de geestelijke leiding is meestal van buiten gekomen, maar het is natuurlijk mogelijk, dat een doelmatige scholing hunner capaciteiten tot verrassende resultaten kan leiden, hoewel daarbij niet moet worden vergeten, dat met een ondoelmatige scholing heel veel bedorven kan worden.

¹⁾ Volgens Villiers' register was dit cijfer voor 276 18e-eeuwsche Kaapsche families 108,6.